

קונטרס

מעיינות החיים

דברי תורה

מב"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה

פרשת שמיני תשפ"ה • גליון תעז

פה יוצאן סיטי יצ"ו

©

כל הזכויות שמורות

י"ל ע"י

מכון שלמה משנתו

להוצאת ד"ת של כ"ק מרן אדמו"ר זצוקללה"ה

שע"י איגוד חסידי צאנז זוועהיל

להערות והארות

או להזמנת הגליון נא לפנות לטעל:

201-455-7269

בארה"ק:

052-712-6945

דוא"ל:

mayunoshachaim@gmail.com

דרוש לפרשת שמיני

תשנ"ו

אם בני אהרן מתו בעוון העגל

במדרש פליאה (הובא בחוט המשולש בפרשתן), וידום אהרן (ויקרא י, ג), מה היה לו לומר, וביום השמיני ימול בשר ערלתו (ויקרא יב, ג), ותמוה.

ויתכן לומר, דהנה מבואר ברש"י (דברים ט, כ) שבני אהרן מתו בחטא העגל שעשה אהרן, כמו שנאמר ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו ואתפלל גם בעד אהרן בעת ההיא, ופירש רש"י, להשמידו, זה כלוי בנים, וכן הוא אומר (עמוס ב, ט) ואשמיד פרוי ממעל. ואתפלל גם בעד אהרן, והועילה תפילתי לכפר מחצה ומתו שניים ונשארו השניים, עכ"ל. אכן לכאן יפלא שהרי חטא העגל כבר נתכפר כמו שפירש רש"י על הפסוק (שמות לח, כא) אלה פקודי המשכן משכן העדות, עדות לישראל שוויתר להם הקדוש ברוך הוא על מעשה העגל שהרי השרה שכינתו ביניהם, עכ"ל, ואם כן יקשה למה מתו בני אהרן אחר שכבר נתכפר לאהרן אותו החטא.

אכן נראה דהך מילתא אם נתכפר לישראל חטא העגל לגמרי או לא במחלוקת היא שנוייה, דהנה בגמ' (יבמות עב, א), כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא מלו משום דלא נשיב להו רוח צפונית, מאי טעמא, איבעית אימא, משום דנזופים היו, ואיבעית אימא, דלא נבדור ענני כבוד. ופירש רש"י, נזופין היו, ממעשה העגל. והקשו עליו התוס', למה היו נזופין על חטא העגל, הרי כבר מחל להם הקדוש ברוך הוא ואמר להם סלחתי שאחר כך נעשה משכן והשרה שכינתו ביניהם. ובחוט המשולש (פרשת פקודי שער אשר) הקשה, דדברי רש"י בגמ' שהיו נזופין על חטא העגל סותרין את דברי עצמו בפרשת פקודי שהקב"ה וויתר לישראל על מעשה העגל שהרי השרה שכינתו ביניהם כסברת התוס'.

אמנם יש לומר, דבאמת הני תרי לישני בגמ' בהא קמיפלגי, דלישנא קמא דקאמר משום דנזופים היו ס"ל שלא נתכפר להם לגמרי מעשה העגל, ואילו לישנא בתרא דקאמר טעמא כי היכי דלא נבדור ענני כבוד, לא רצה לומר הטעם מפני שהיו נזופין, משום דס"ל שחטא העגל התכפר להם לגמרי, ולכן הוצרך לפרש טעם אחר. ורש"י בחומש תפס את שיטת לישנא בתרא שהטעם שלא נשבה להם רוח צפונית הוא דלא ליבדור ענני כבוד, ולא משום שהיו נזופים, כיון שכבר נתכפר להם החטא.

והנה מבואר בגמ' שם, דאף שלא נשבה להם רוח צפונית במדבר, מכל מקום כל אותן ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא היה יום שלא נשבה בו רוח צפונית בחצי הלילה, עיי"ש. והקשו המפרשים (עי' חכמת שלמה יו"ד סי' רס"ב סעיף א'), אם כן למ"ד (יבמות שם) דמילה שלא בזמנה נוהגת בין ביום בין בלילה, מאי טעמא לא מלו בני ישראל בלילה.

ומהכרח קושיא זו כתב בחוט המשולש (פרשת פקודי שער המים), דמה שאמרו שבלילה נשבה להם רוח צפונית אינו מוסכם, אלא הדבר תלוי בהני ב' לישני בטעם שלא נשבה להם רוח צפונית, דלישנא קמא דלא נשיב להו רוח צפונית משום דנזופין היו, מסתברא דגם בלילה לא נשיב להו דמאי שנא לילה מיום, אבל ללישנא בתרא דלא נשיב להו רוח צפונית דלא ניבדור ענני כבוד, אפשר דרך ביום שהיה עמוד הענן הולך לפניהם לא נשיב להו רוח צפונית, אבל בלילה שהיו חונים נשבה להם רוח צפונית. ואם כן יש לומר, דמ"ד מילה שלא בזמנה נוהגת בין ביום בין בלילה ס"ל כלישנא קמא שהיו נזופים ולא נשבה להם רוח צפונית בין ביום בין בלילה ולכן לא היה אפשר להם למול.

ובגמ' (יבמות עב, ב) נחלקו רבי ורבי אלעזר ברבי שמעון אם מילה שלא בזמנה נוהגת בין ביום בין בלילה או אינה נוהגת אלא ביום, ומסיק הש"ס, דקמיפלגי בהאי קרא דכתיב וביום השמיני ימול בשר ערלתו, 'ביום' ולא בלילה, מר דריש וי"ו ד'וביום' דאפי' מילה שלא בזמנה אינה נוהגת אלא ביום, ומר לא דריש וי"ו ד'וביום', עיי"ש.

ובזה יתבארו דברי המדרש על נכון, וידום אהרן, מה היה לו לומר, וביום השמיני ימול בשר ערלתו, דאי לאו קרא דכתיב 'וביום השמיני' שפיר מתו בני אהרן בעוון אהרן אביהם שעשה את העגל, אך כיון דכתיב 'וביום'

השמיני' דמינה נפקא לן דמילה שלא בזמנה אינה נוהגת אלא ביום, אם כן אפשר דלעולם נשבה להם רוח צפונית בלילה, ומכל מקום לא מלו בלילה לפי שמילה שלא בזמנה אינה נוהגת אלא ביום. ומדנשבה להם רוח צפונית בלילה מוכח דלא היו נזופים על חטא העגל, לפי שכבר נמחל להם אותו עוון, ושוב תקשי למה מתו בני אהרן. נמצא שמצד הכתוב 'וביום השמיני ימול בשר ערלתו' היה לאהרן פתחון פה לטעון למה מתו בניו, ובכל זאת 'וידום אהרן' וקיבל שכר על השתיקה.

בעידן רעוא דרעוין פרשת שמיני

תש"ע

בתוה"ק ויאמר משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה' (ט), ו. ובאור החיים הק' דקדק מהו הדבר אשר צוה ה' ומביא מדברי רש"י שפירש על הקרבת אהרן אך לא ניחא לו בזה וכתב שאין זה פשט מאמר הכתוב שאמר תעשו וכתב וז"ל, בא לידי מדרש חז"ל (במדבר יב, ח) וז"ל זה הדבר מה הוא זה הדבר על המילה כמה דתימא (יהושע ה, ד) זה הדבר אשר מל יהושע, ודברי המדרש סתומים וחתומים, וכי באותו יום מל אותם משה, או באותו יום צוה על המילה, אכן הכוונה היא על ערלת לבם שהוא דבר המבדיל בין ישראל ובין אביהם שבשמים, גם מרחיק אימתו מלבם, וצוה למול ערלת לבבם, ובזה יראה להם כבוד ה', שוב בא לידי מדרש אחר בילקוט (תו"כ) וז"ל זה הדבר, אמר להם משה לישראל אותו יצר הרע תעבירו מלבבכם ותהיו כלכם ביראה אחת, ובעצה אחת, לשרת לפני המקום וכו', ותהיה עבודתכם מיוחדת לפניו דכתיב (דברים י, טז) ומלתם את ערלת לבבכם וגו', ואם עשיתם זה וירא אליכם כבוד ה', ע"כ והם דברינו עצמם, ע"כ דברי האוהחה"ק.

ונראה לבאר הני שתי מדרשים בדרך אחר ובהקדם המשך הפסוק בפרשה (פסוק ז) ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח ועשה את חטאתך ואת עלתך וכפר בעדך ובעד העם ועשה את קרבן העם וכפר בעדם כאשר צוה ה', וברש"י קרב אל המזבח, שהיה אהרן בוש וירא לגשת אמר לו משה למה אתה בוש לכך נבחרת.

ובכתב סופר דייק בדברי רש"י שמתחיל בשתים בוש וירא, ומסיים באחת למה אתה בוש, הול"ל למה אתה בוש וירא, וגם צריך להבין מאי ענין בוש וירא, ומבאר שם לדרכו ומביא מדברי הרמב"ן דנדמה לאהרן קרני מזבח כקרני עגל ונרתע לאחוריו ובוש מחטא העגל, ושהיה ירא אהרן לגשת אל העבודה שירא לנפשו שמה יכנוס בלבו גאווה וגאון על התנשאות הזה, ולכן ירא, וז"ש שהיה בוש מחטא העגל וירא שלא יתגאה, והנה אמרו חז"ל (עין

יומא כב:) כל מנהיג שאין קופה של שרצים תולה לו מאחוריו אין מתקיימת, ולכן שאול לא נתקיימה מלכותו משא"כ דוד, והטעם שלא תזוח דעתו עליו. והשתא אתי שפיר, דאמר לו משה רבנו ע"ה למה אתה בוש, היינו בשביל שאתה בוש מחטא העגל לכן נבחרת, כי ע"י זה לא תתגאה, כי כן אין לך לירא שלא תזוח דעתך עליך.

וכעין זה ידוע מספרי תלמידי הבעש"ט הק', שבכדי לבקש מהקב"ה על חבריו שימחול לו על חטאיו צריך שיהא גם בו איזה נדנוד מאותו החטאים, וכפי הנפסק בשו"ע (יו"ד סי' קי"א) שאם נולד ספק איסור בשתי קדירות שתיים מצטרפין לבטל האיסור, אבל אם אין הספק רק בקדירה אחת אין קדירה השניה מצטרפת לבטל האיסור, והוא הדבר אצל מנהיג ישראל אשר רוצה להגין על בני דורו צריך ג"כ שיהיה בו איזה נדנוד קל מחטאם, וזהו שאמרו חז"ל (יומא כב:) כל מנהיג שאין קופה של שרצים תולה לו מאחוריו אין מתקיימת, היינו לפי שאינו יכול להגין עליהם.

ובתפארת שלמה מבאר בזה המשנה בר"ה (פ"ג, ג, מ"ח) כל המחויב בדבר מוציא את הרבים ידי חובתן, פירוש כי ענין הצדיק המעורר רחמים על הדור לכפר עליהם אם הוא נקי מכל פשע ועון מעודו, אינו יכול לדון אותם לכף זכות ולבקש עליהם רחמים, וז"פ כל המחויב בדבר שגם בו יש בו שום שמץ ופגם בדבר זה אזי יכול להוציא הרבים מידי חובתם לכפר עליהם, ומגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה, ובזה מפרש דברי רש"י למה אתה בוש לך נבחרת, שדייקא מפני שנשכלת ג"כ, נבחרת אתה להקריב את קרבנם ולרצות עליהם על חטאתם.

והנה באמת איתא בחז"ל שאהרן הכהן לא חטא כלל בזה המעשה שעשאו רק כדי להציל את ישראל, שאמרו בגמרא (סנהדרין ז.) ואיתא ברש"י, ראה חור שזבוח לפניו אמר אי לא שמענא להו השתא עבדו לי כדעבדו בחור ומיקיים בי אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא ולא הוא להו תקנתא לעולם, מוטב דליעבדו לעגל אפשר הוא להו תקנתא בתשובה, והיינו שאהרן רצה להציל את ישראל שיהיה להם תקנה ולכן היה מוכן למסור את נפשו ולאבוד ב' עולמות ובלבד שלא יפלו ישראל ח"ו במצב שלא יהיה להם תיקון. וכן נהגו הצדיקים בכל הדורות, וכמו שידוע מהרה"ק הר"ר ברוכ'ל ממעזיבוז זי"ע שהרבה פעמים היה מבייש אנשים ברבים כדי לעשות להם טובה, ופעם הגיע אליו מחותנו הרה"ק ר' משה מסאווראן זי"ע וכשראה איך שמבייש יהודי ברבים לא היה יכול לסבול

זאת וחשב בדעתו, הרי אמרו חז"ל (סנהדרין צט.) המלבין פני חבירו ברבים אין לו חלק לעולם הבא, והרה"ק ממעזיבז תיכף הרגיש מחשבתו ונענה ואמר לו, "מחותן וכי אינו כדאי לאבד את חלקי לעולם הבא ובלבד שאעשה טובה ליהודי". שצדיקים הללו היו מוכנים למסירות נפש ממש עבור יהודי אחר.

ואכן מפני מעלה זו של אהרן הכהן שהתמסר כ"כ עבור כלל ישראל בחר בו השי"ת עוד כשהיו ישראל במצרים, דהנה כשאמר הקב"ה למשה (שמות ג, י) ועתה לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים, וסירב משה רבינו ללכת ואמר שלח נא ביד תשלח (שם ד, יג) ופרש"י ביד מי שאתה רגיל לשלוח והוא אהרן, ואכן מפני דיבורים הללו נענש משה, ואהרן זכה לכהונה לכפר על בני ישראל (עיין זבחים קב.), ולמה דוקא באהרן בחר ה'.

אלא נראה דביקש משה מהקב"ה (במדבר כז, טז) יפקד ה' אלקי הרוחת לכל בשר איש על העדה אשר יצא לפניו ואשר יבא לפניו ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת ה' כצאן אשר אין להם רעה, וברש"י אמר לו השיבני אם אתה ממנה להם פרנס אם לאו, והנה בייטב לב וכן בכתב סופר הקשו שם דמשמע מלישנא דקרא כצאן אשר אין להם רועה דסתם צאן דרכן שאין להם רועה, ושניהם מתנבאים בסגנון אחד ומתריצים דדרך של רועה צאן שאינו דואג לטובת הצאן עצמם, רק כוונתו ודאגתו להרבות את רכושו באמצעות הצאן, וכל מה שעושה ומיטיב עם הצאן היא רק מפני טובת עצמו, וע"כ אמר משה יפקוד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה וכו' ולא יהיה בני ישראל כצאן אשר אין להם רועה, היינו שביקש משה רבינו שימנה הקב"ה איש על העדה שלא יתנהג כרועי צאן אשר מה שעושים עבודתם ורועים את הצאן זה רק לצורך עצמם, רק ימנה על הציבור אחד שאינו מתכוין טובת עצמו כלל רק טובת ישראל וזהו איש על העדה.

ולזה נבחר אהרן הכהן שהוא היה ראוי להיות רועה ישראל שויתר על הכל והיה מוכן למסור נפשו עבור כלל ישראל. וזהו שאמר לו משה לאהרן למה אתה בוש לכך נבחרת, שאכן בשביל כך שהיית מוכן למסירות נפש ובלבד שיהיה להם תיקון לישראל הרי לכך נבחרת עוד במצרים כשאמר משה שלח נא ביד תשלח, וזהו מה שאמר לו משה ועשה את חטאתך ואת עולתך שע"י חטאתך נעשה עולתך, שנתעלית למדריגה גבוה ונעלה בגלל שמסרת נפשך עבור טובת כלל ישראל.

אכן אהרן הכהן לא כך חשב רק הרגיש בעצמו כחוטא גדול וכמחטיא את הרבים, וכשהיה צריך לגשת לעשות העבודה ולהקריב קרבנות לפני הקב"ה היה בוש וכתב בתרגום יונתן שקרנות המזבח נדמה לו כקרני עגל שזה הטריד את מחשבתו, וברוב ענוותנותו לא היה יכול לגשת לעשות העבודה, וזה היתה מידתו של אהרן מאז ומתמיד כדכתיב (במדבר טז, יא) ואהרן מה הוא כי תלינו עליו היינו שמחזיק עצמו בבחינת מה ולמה תתלוננו עליו. ומאידך היה לו עיכוב אחרת וכמו שכתב הכתב סופר שהיה מתיירא שמא יכנס גאווה בתוך לבו ולכן היה אהרן בוש וירא.

עד שאמר לו משה למה אתה בוש לכך נבחרת, שקודם העבודה צריכים להתלבש בגאווה דקדושה וכך יכול לעבוד ולשרת לפני הקב"ה. ועל יראתו של אהרן מפני הגאווה שמא יגיס דעתו אחר שיזכה לעשות העבודה לפני השי"ת אמר לו משה, זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה', שהבטיח לו משה שיהיה השראת השכינה ועל כרחך שינצל מן הגיאות דבלאו הכי הרי כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקדוש ברוך הוא אין אני יכולין לדור בעולם (סוטה ה). וא"א להיות השראת השכינה, ולזה הבטיחו משה שלא יירא מזה ולא יבוא לידי גיאות.

וענין זה כלל גדול היא בעבודת השי"ת, שמדרך היצר היא תמיד להגיע אל האדם קודם עשיית המצוה ולהכניס בו ענוה פסולה לאמר מי אנכי שאעשה מצוה ושאגרום נחת רוח להקב"ה ומראה לו קרני עגל מול עיניו, הכל בכדי לרפות את האדם מהתלהבותו והשתוקקותו לעשות את רצון הקב"ה, וכמו"כ אחר שכבר הצליח האדם לעשות המצוה כדבעי שוב מגיע אליו היצר ומנסה להכשילו בהרהורי התנשאות ופניות. ולזה על האדם להתגבר על נסיונות הללו וכשמגיע לעשיית המצוה יתאמץ בגאווה דקדושה ויעשה את המצוה בהתלהבות ובהתרוממות הנפש, אך לאחר עשיית המצוה יזהר מאוד לבל ישל בגיאות ופניות שב"ה זכה וגרם נחת רוח להקב"ה שהרי בזה יכול לאבד ח"ו את כל המצוה ויעבור להסט"א, רק ישפיל עצמו ויחשוב שבכל מה שעשה עדיין לא יצא ידי חובתו וכו'.

ובזה פירשו בספה"ק כוונת אומרינו בתפילת השכיבנו 'והסר שטן מלפנינו ומאחרינו', שמבקשים ומתפללים להקב"ה שיסיר מעלינו את השטן מלפנינו ומאחרינו, בין ממה שמגיע אלינו קודם עשיית המצוה ומשפיל אותנו ובין ממה שמגיע אלינו אחר עשיית המצוה בהרהורי גיאות והתנשאות, ומובא

מהרה"ק הדברי חיים זי"ע שפירש על מה שאומרים בקידוש 'תחילה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים', שתחילה למקראי קודש לפני עשיית כל מצוה יש לזכור את מה שהיה ביציאת מצרים שהיו ישראל משוקעים במ"ט שערי טומאה והוציאים הקב"ה משם ברגע אחד, ובזה יגרש היצה"ר שמכניס בו שפלות ומקררו מעבודתו שהרי בני ישראל במצרים היו במדריגה שפילה יותר ממנו ואפילו הכי הוציאים הקב"ה משם והכניסם לנ' שערי קדושה, וממילא גם עלי לעשות את רצון השי"ת בלי שום חשבונות.

ובזה יבוארו דברי המדרשים, ששני ענינים אלו רמוזים בכתוב שאמר להם משה זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה', ובמדרש הראשון אמרו שזה הדבר קאי על המילה היינו שמרמז על היצה"ר שבא אל האדם ומראה אותו כאילו הוא ערל ולבו ערל לעבודת השי"ת ומי הוא שיגש לעשות עבודה ושירות ושיגרום נחת רוח והקב"ה, וע"ז אמר להם משה שלא יטו לבם לזה רק זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'.

ובמדרש השני אמרו, אמר להם משה לישראל אותו יצר הרע תעבירו מלבבכם ותהיו כלכם ביראה אחת, ובעצה אחת, לשרת לפני המקום ואם עשיתם זה וירא אליכם כבוד ה', והיינו שזה קאי על היצר הרע המגיע אחר עשיית המצוה ומכניס גיאות והתנשאות בהאדם שעשה המצוה, וע"ז הזהיר אותם משה רבינו אותו יצר הרע תעבירו מלבבכם ותהיו כלכם ביראה אחת ובעצה אחת, ואם תעשו כך וירא אליכם כבוד ה' היינו שיהיה השראת השכינה וכן"ל שאין השכינה שורה במי שמתגאה אך אם יעשו כך ויזהרו מיצה"ר זה שמביא הגיאות יזכו להשראת השכינה.

הנה ימים באים ימי הקיץ אשר הנסיונות בימים אלו קשים מימי החורף, ובפרט בחורים ההולכים ללמוד למרחקים עליהם לדעת שמחד הנסיון קשה להם שאין להם שמירה כ"כ מעולה כמו כשהם בבית סמוכים להוריהם, אך מאידך אדרבה היא מסוגל יותר לבחור בדרך הטוב בידעם שכל האחריות הגדולה מוטל על כתפיהם לבד ואם אין אני לי מי לי ומעצמו צריך לסגל לעצמו הדרך הישר והרצוי.

וכמו שמובא בספר שפת אמת (בערז'אן, פרשת ראה) מה שסיפר לו הרה"ק ר' מאיר מפרימישלאן זי"ע שפעם אחת נסע בעגלה אחת יחד עם הרה"ק ר' מרדכי מקרעמיץ זי"ע בימי החורף, והגיעו למקום מדרון ומשופע מאוד עד

שדימה שברגע אחת יתהפך העגלה וח"ו היו כולם בסכנה אם יתהפך העגלה, והיה אז רך בשנים ועמד בזריזות לקפוץ מן העגלה, ואחז הרה"ק מקרעמניץ את ידיו ואמר שב שב לא יהיה כלום, וכן היה שעברו את המקום בשלום, אח"כ הגיעו אל מקום אחר אשר לא היה כ"כ משופע ולא דימה ששם יתהפך העגלה ופתאום נתהפך העגלה ונפלו כולם על השלג, והתחיל הרה"ק מקרעמניץ לצחק ואמר ראית, ולא הבין אז הרה"ק מפרימישלאן את כוונתו.

עד שבשנה אחת בשבועות בבוקר קודם התפילה עלה על כוונתו שלמד אותו דרך בעבודת השי"ת, שבאם האדם הולך תמיד בדאגה ובמפח נפש ודואג ומתיירא תמיד שלא יפול ח"ו ברשת היצר אשר תמיד הוא פורש מכמורת לרגליו ואורב ללכדו אז השי"ת עוזר לו שלא יפול, אבל מי שסובר בדעתו שהולך בדרך הישר ואינו מעלה על לבו כלל לירא מרשת היצר, זה האיש ח"ו בפתע פתאום נופל לבאר שחת, וזה כיון במה שקודם אמר לו שב, ואח"כ אמר לו ראית. וכן הדבר כשנוסעים לישיבה והדרכים מסוכנים, אם יודעים שצריכים ליזהר, בין אם זה בשמירת עינים ובין בשאר ענינים, ואין אחר שישגיח עליך רק אתה בעצמך אזי יש שמירה יתירה, ובפרט על אם הדרכים עד שמגיעים לישיבה שהסכנות ברוחניות גדולות יותר צריכים ליזהר ביותר.

בימי הקיץ כבר מתחיל ההכנה לימים הנוראים ולכן צריכים להתחזק יותר בשמירה ובנטירותא יתירה לנצל את גודל הימים כדבעי, עכשיו יש את ימי הספירה הגבוהים שצריכים למלאות אותם בעבודת השי"ת, ואח"כ יש את ימי בין המצרים אשר הם ג"כ ימים גבוהים אשר כל רודפיה השיגה בין המצרים, וכדי לנצלם כדבעי צריכים להרבה סייעתא דשמיא.

ירחם השי"ת, כבר ברכו חודש אייר ואיי"ר ראשי תיבות א'ני ה' ר'ופאיך רפואת הנפש ורפואת הגוף, ויעזור השי"ת וישמור אותנו ואת כל כלל ישראל בזמנים הללו, מגיע עכשיו פסח שני ומתפללים אנחנו אל השי"ת שעוד נזכה בשנה זו להקריב את הקרבן פסח, וגם חג השבועות שלאחריה מסוגל להגאולה כדאיתא בזוה"ק בי יפקון ישראל מגלותא, ויעזור השי"ת שכבר נזכה לגאולה השלימה בב"א.